

Bijlage 1. Kijkwijzers leraarvaardigheden

In deze bijlage staan kijkwijzers op het gebied van interactie, didactiek en klassenmanagement, die je kunt gebruiken bij de analyse van opnames.

A. Kijkwijzers interactie

- Kijkwijzer interactie: volgen en leiden
- Kijkwijzer interactie: centrale positie, lichaamstaal en mimiek
- Kijkwijzer interactie: stemgebruik en taalgebruik
- Kijkwijzer interactie: alertheidssignalen, ontvangstbevestigingen en humor
- Kijkwijzer interactie: beurtverdeling

B. Kijkwijzer didactiek

C. Kijkwijzer klassenmanagement

Kijkwijzer interactie: volgen en leiden

Bij een prettige interactie kan de leraar de leerlingen volgen en vice versa. Echt en gericht kijken en luisteren geeft de leraar informatie en de mogelijkheid om af te stemmen op de ander. Door leiding te geven maakt de leraar de situatie voor leerlingen duidelijk en veilig.

INTERACTIE	Effect op leerlingen	Opmerkingen
1. Oogcontact		
2. Lichaamstaal		
3. Mimiek		
4. Positie		
5. Alertheidssignalen		
6. Stemgebruik		
7. Taalgebruik benoemen van situatie en emotie gewenst gedrag benoemen aandachtig luisteren		
8. Ontvangstbevestigingen non-verbaal verbaal		
9. Humor		
10. Beurtverdeling		

Kijkwijzer interactie: centrale positie, lichaamstaal en mimiek

Deze kijkwijzer is goed te gebruiken wanneer er met foto's en stilstaande beelden gewerkt wordt. Het gaat hierbij om de basishouding van de leraar.

POSITIE	Effect op leerlingen	Opmerking
<i>De leraar kan de leerlingen goed zien</i> De leraar kan zien wat er gebeurt in de groep. De leerlingen voelen zich gezien door de leraar. De leraar stemt de instructieplaats af op leerlingen.		
<i>De leerlingen kunnen de leraar zien</i> De opstelling van de leerlingen is zodanig dat ze de leraar tijdens instructie goed kunnen zien. De leerlingen kunnen zo nodig elkaar goed zien.		
<i>Toegewende houding</i> In contact met leerlingen wendt de leraar zich naar de leerling(en). In contact met individuele leerlingen stemt de leraar zijn lichaamshouding af op de leerling.		
LICHAAMSTAAL	Effect op leerlingen	Opmerkingen
<i>Leidinggevende uitstraling</i> Op momenten van leidinggeven is de lichaamstaal van de leraar groot en open.		
<i>Eenduidige communicatie</i> De blik/houding van de leraar correspondeert met de inhoud/emoties.		
<i>Gebaren</i> De gebaren zijn passend bij het moment van de les.		
<i>Lichaamstaal van de leerlingen</i> De leraar kan de lichaamstaal van leerlingen waarnemen en interpreteren. De leraar weet hoe te reageren op de lichaamstaal van de leerlingen.		

MIMIEK	Effect op leerlingen	Opmerkingen
<p><i>Vriendelijke uitstraling</i> De leraar creëert met zijn mimiek een veilige, positieve sfeer in de groep. De leraar gebruikt zijn mimiek ter bekrachtiging van zijn boodschap.</p>		
<p><i>Mimiek van de leerlingen</i> De leraar kan de mimiek van leerlingen waarnemen en interpreteren. De leraar weet hoe te reageren op de mimiek van de leerlingen.</p>		

Kijkwijzer interactie: stemgebruik en taalgebruik

Vriendelijk, ondersteunend en concreet taalgebruik helpt bij het creëren van een veilige, gestructureerde leeromgeving voor de leerlingen.

STEMGEBRUIK	Effect op leerlingen	Opmerking
<i>Stemgebruik van de leraar</i> Het stemgebruik van de leraar is afgestemd op de leerlingen en de situatie. Denk aan: articulatie, intonatie, volume, tempo.		
TAALGEBRUIK	Effect op leerlingen	Opmerking
<i>Relatiegericht of inhoudsgericht taalgebruik</i> Is het taalgebruik van de leraar gericht op de interactie/relatie of op de inhoud van de les? Op welke momenten wordt relatiegericht en/of inhoudsgericht taalgebruik gehanteerd? De leraar maakt verbindende opmerkingen.		
<i>Ondersteunend taalgebruik</i> De leraar benoemt wat hij doet/denkt/voelt. De leraar benoemt wat de leerlingen doen/denken/voelen/willen.		
<i>Gewenst gedrag benoemen</i> De leraar benoemt constructief, neutraal wat hij wil dat de leerlingen doen: 'zegt hoe hij het hebben wil'. De leraar volgt de leerling in het uitvoeren van het gewenst gedrag en geeft een ontvangstbevestiging.		
<i>Aandachtig luisteren</i> De leraar geeft de leerlingen voldoende spreekruimte/spreektijd. De leraar laat met zijn vragen, mimiek en lichaamshouding merken dat hij luistert. De leraar stemt de lengte van eigen 'beurten' af op de behoefte van de leerlingen.		
<i>Taalgebruik van de leerlingen</i> Hoe is het stemgebruik van de leerlingen in omgang met de leraar/medeleerlingen. Hoe reageert de leraar daarop? Hoe is het taalgebruik van de leerlingen in omgang met de leraar/medeleerlingen? Hoe luisteren de leerlingen naar de leraar/medeleerlingen? Voelen de leerlingen zich veilig om in de klas iets te zeggen, beurten te nemen, vragen te stellen? Hoe is de beurtverdeling tussen leerlingen?		

Kijkwijzer interactie: alertheidssignalen, ontvangstbevestigingen en humor

ALERTHEIDSSIGNALLEN	Effect op leerlingen	Opmerking
<p><i>De leraar stuurt de focus van de leerlingen</i> De signalen zijn afgestemd op de situatie. De leraar maakt non-verbale alertheidssignalen. De leraar maakt verbale alertheidssignalen.</p>		
<p><i>De alertheidssignalen van de leerlingen</i> Welke alertheidssignalen gebruiken de leerlingen? Hoe reageert de leraar op hun signalen?</p>		
ONTVANGSTBEVESTIGING	Effect op leerlingen	Opmerking
<p><i>Non-verbaal en/of verbaal</i> De leraar merkt initiatieven van leerlingen op. De leraar reageert passend op het initiatief van leerlingen. De leraar gebruikt non-verbale ontvangstbevestigingen. De leraar gebruikt verbale ontvangstbevestigingen, zoals complimenten of gerichte feedback.</p>		
<p><i>Ontvangstbevestigingen door leerlingen</i> Op welke manier geven de leerlingen een ontvangstbevestiging? Zie je hoe ze reageren op de leraar/op elkaar? Hoe reageert de leraar op de ontvangstbevestiging van de leerling(en)?</p>		
HUMOR	Effect op leerlingen	Opmerking
<p><i>Gebruik van humor</i> Op welke manier gebruikt de leraar humor? (relativerend, instruerend en motiverend)</p>		
<p><i>Gebruik humor door leerlingen</i> Op welke manier gebruiken de leerlingen humor? Hoe reageert de leraar op humor van leerlingen?</p>		

Kijkwijzer interactie: beurtverdeling

BEURTVERDELING	Effect op leerlingen	Opmerking
<p><i>Stappen</i> De verschillende stappen van de beurtverdeling zijn zichtbaar: Opening – Rondkijken – Beurt geven – Verbreding – Afsluiting</p>		
<p><i>De beurtverdeling is afgestemd op de leerlingen</i> De vragen zijn afgestemd op de (verschillen tussen) leerlingen. De leraar luistert actief. De leraar stimuleert leerlingen om zelf vragen te stellen. De lengte van beurten is afgestemd op de leerlingen. De beurtverdeling activeert de leerlingen. Het geven van beurten is de meest passende werkvorm op dat moment.</p>		
<p><i>Beurtverdeling door leerlingen</i> Op welke manier gaan leerlingen met de beurtverdeling om? Nemen de leerlingen zelf initiatieven bij het nemen van beurten? Hoe reageert de leraar daarop?</p>		

Kijkwijzer didactiek

<p>1. Wat is de beginsituatie van</p> <p>a. de groep / b. de verschillende subgroepen / c. individuele leerlingen met betrekking tot</p> <ul style="list-style-type: none"> - lesinhoud/kennis - vaardigheden die ze gebruiken tijdens de les en nieuwe vaardigheden - houding ten opzichte van leerstof/leercontext	
<p>2. Lesdoelen</p> <p>Waarom geeft de leraar deze les? Zijn de doelen voor alle leerlingen hetzelfde? Wat wil de leraar dat de leerlingen leren wat betreft</p> <p>a. kennis; welke kernbegrippen zijn belangrijk in deze les? b. vaardigheden c. houding</p> <p>Weten de leerlingen wat de bedoeling van de les is? Weten de leerling hoe deze les in relatie tot vorige en komende lessen staat? Hebben de leerlingen kunnen meedenken over de doelen? Hebben de leerlingen eigen doelen mogen formuleren?</p>	
<p>3. Activeren van voorkennis</p> <p>Op welke – activerende – wijze wordt de voorkennis (inhoud en vaardigheden) geactiveerd? Hoe motiveert de leraar leerlingen voor de inhoud van de les en voor de les zelf?</p>	
<p>4. Instructie</p> <p>Hoe ziet de instructie eruit? / Wat doet de leraar en wat doen de leerlingen? Welke didactiek gebruikt de leraar? Hoe gebruik je die vakdidactiek? Hoe stemt de leraar het tempo af op de leerlingen? Hoe controleert de leraar of de leerlingen de stof hebben begrepen? Hoe geeft de leraar gerichte feedback aan de leerlingen?</p>	
<p>5. Begeleide inoefening</p> <p>Hoe oefent de leraar samen met de groep de nieuwe vaardigheid in? Hoe zorgt de leraar ervoor dat de leerlingen de stof zelfstandig kunnen gaan verwerken?</p>	
<p>6. Verlengde instructie</p> <p>Is er extra instructie voor leerlingen die meer/andere begeleiding nodig hebben? Voor welke leerlingen is dat het geval, en hoe is deze extra begeleiding opgebouwd?</p>	
<p>7. Zelfstandige verwerking</p> <p>Welke (samenwerkings)vormen hanteert de leraar? Hoe passend (bij doelen en leerlingen) zijn de opdrachten? Hoe worden materialen ingezet? Kunnen leerlingen zelf hun werk controleren?</p>	
<p>8. Afsluiting</p> <p>Hoe controleert de leraar of de doelen bereikt zijn? Hoe evalueert de leraar de les? Geeft de leraar een doorkijkje naar de volgende les? Biedt hij transfer naar andere vakken?</p>	
<p>Algemeen</p> <p>Geven van gerichte feedback Op welke momenten en op welke manier geeft de leraar feedback aan de leerlingen?</p>	

Kijkwijzer klassenmanagement

a. Vriendelijk leidinggeven	
<p>1 De leraar als vriendelijk leidinggevende (zie kijkwijzer Interactie)</p> <p>2 De leraar als rolmodel</p>	
b. Organisatorische aspecten	
<p>1 <u>Inrichting van de ruimte</u></p> <p>De inrichting van de ruimte draagt bij aan een positief werkklimaat. Er is nagedacht over de plaats van de meubels en de aankleding. De instructieplaats(en) en looproutes zijn bewust gekozen. De groeperingsvorm van de leerlingen past bij de onderwijsdoelen/-visie. De leerlingen weten alles zelfstandig te vinden/op te ruimen.</p>	
<p>2 <u>Materiaal</u></p> <p>Het materiaal is inzichtelijk geordend. Het materiaal is aantrekkelijk en uitdagend. Leerlingen gaan zorgvuldig om met schoolmateriaal. Leerlingen kunnen zelfstandig omgaan met materialen.</p>	
<p>3 <u>Samenwerking/zelfstandigheid</u></p> <p>Er is veel gelegenheid voor samenwerken (en samen spelen). De werkvormen nodigen uit om samen te werken. Leerlingen wordt geleerd hoe samen te werken/zelfstandig te werken. Er zijn duidelijke regels/afspraken over hoe leerlingen elkaar helpen. Leerlingen zijn verantwoordelijk voor een goede gang van zaken en voor elkaar. Leerlingen kunnen – in samenspraak met de leraar – aangeven wat ze nodig hebben om goed te kunnen samenwerken of zelfstandig te kunnen werken.</p>	
<p>4 <u>Tijd</u></p> <p>Er is een – ook voor leerlingen – duidelijke tijds- en lesindeling. De tijdsindeling/het tempo is afgestemd op de onderwijsbehoefte van de leerlingen. Er is tijd gepland voor persoonlijke aandacht. Leerlingen kunnen (deels) zelf hun tijd indelen.</p>	
<p>5 <u>Regels en afspraken</u></p> <p>Ideeën/meningen van leerlingen omtrent onderwijs in de klas zijn belangrijk. Er zijn duidelijke, mede door de leerlingen opgestelde regels. Iedereen kent de regels/afspraken en is bereid om zich eraan te houden.</p>	

